

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανασκόπηση της πραγματικότητας της ευρωπαϊκής κοινωνίας»

(2007/C 93/11)

Στις 5 Οκτωβρίου 2006 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανασκόπηση της πραγματικότητας της ευρωπαϊκής κοινωνίας

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 19 Δεκεμβρίου 2006, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. Olsson.

Κατά την 432η σύνοδο ολομέλειάς της, που πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Ιανουαρίου 2007 (συνεδρίαση της 18ης Ιανουαρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 153 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Τον Ιούνιο του 2006 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε τη σημασία προσέγγισης της κοινωνικής διάστασης με τους πολίτες και χαιρέτισε την πρόθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να εκτιμήσει τις κοινωνικές πραγματικότητες στην ΕΕ. Το Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει ενδιάμεση έκθεση πριν από την εαρινή σύνοδο κορυφής του 2007 ⁽¹⁾.

1.2 Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ζήτησε από την ΕΟΚΕ να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση σχετικά με το πώς μπορεί «να εξετάσει την πραγματικότητα της κοινωνίας στην Ευρώπη και να δρομολογήσει ένα πρόγραμμα δράσης για πρόσβαση και αλληλεγγύη εκ παραλλήλου και σε συντονισμό με την επανεξέταση της ενιαίας αγοράς». ⁽²⁾ Η παρούσα γνωμοδότηση καλύπτει την πρώτη πτυχή. Μια δεύτερη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ εξετάζει την πρόοδο της ενιαίας αγοράς.

1.3 Η Επιτροπή θεωρεί ότι «Οι ευρωπαϊκές πολιτικές και τα προγράμματα για την αλληλεγγύη πρέπει να προωθούν υψηλότερη ποιότητα ζωής και την κοινωνική συνοχή και να αυξάνουν τις ευκαιρίες για τους πολίτες της Ένωσης, δουλεύοντας επί τόπου με εθνικές, περιφερειακές και άλλες τοπικές αρχές καθώς και με τους κοινωνικούς εταίρους, προωθώντας τον κοινωνικό διάλογο και τη συμμετοχή στην κοινωνία των πολιτών» ⁽³⁾. Η Επιτροπή θα προβεί σε ανασκόπηση των κύριων παραγόντων των κοινωνικών μεταβολών, η οποία θα χρησιμεύσει και ως βάση για τη διαμόρφωση της πολιτικής των επόμενων δεκαετιών με σκοπό την επίτευξη νέας συναίνεσης σχετικά με τις κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ευρώπη ⁽⁴⁾.

1.4 Η εν λόγω πρωτοβουλία αντικατοπτρίζει το ανανεωμένο ενδιαφέρον για τα κοινωνικά ζητήματα στο πιο υψηλό επίπεδο ως συνέπεια της αρνητικής έκβασης στα δημοψηφίσματα στη Γαλλία και στις Κάτω Χώρες. Η βρετανική Προεδρία, τον Οκτώβριο του 2005, κάλεσε τα κράτη μέλη σε μια ειδική σύνοδο κορυφής (Hampton Court) η οποία ήταν αφιερωμένη στο ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο. Ο γερμανός και ο αυστριακός καγκελάριος πρότειναν να συμπεριληφθεί ένα «κοινωνικό κεφάλαιο» σε μια αναδιατυπωμένη Συνταγματική Συνθήκη.

1.5 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την έκθεση παρακολούθησης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ εκτιμά τις προθέσεις της Επιτροπής και σημειώνει ότι η ανασκόπηση της πραγματικότητας της ευρωπαϊκής κοινωνίας αποτελεί ευρύτερη προσέγγιση από την συνήθη εξέταση των κοινωνικών ζητημάτων. Η ανασκόπηση μπορεί να αποτελέσει σημαντικό εργαλείο για να προσεγγίσει η ΕΕ τους πολίτες και να ανταποκριθεί στις προσδοκίες σχετικά με το τι πρέπει να αποφέρουν οι ευρωπαϊκές πολιτικές. Η γνωμοδότηση πρωτοβουλίας μπορεί επίσης να θεωρηθεί ως τρόπος εξεύρεσης μιας μέσης λύσης μεταξύ της κοινωνικής και οικονομικής διάστασης της ΕΕ.

1.6 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι μια διαδικασία ανασκόπησης πρέπει να είναι ακριβής όσον αφορά τους στόχους της και τον τρόπο με τον οποίο θα εκτυλιχθεί σε βάθος χρόνου. Προκειμένου να είναι χρήσιμη και να μην αποτελέσει μόνο ακαδημαϊκή άσκηση, πρέπει επίσης να προσφέρει προστιθέμενη αξία και να είναι συνεκτική με άλλες ευρωπαϊκές πολιτικές, δράσεις και συζητήσεις που αφορούν κοινωνικές πραγματικότητες. Η ανασκόπηση πρέπει επομένως να έχει σαφή σύνδεση με τη στρατηγική της Λισαβόνας και την κοινωνική ατζέντα και πρέπει να αξιολογήσει τα μέσα της κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ και την εφαρμογή τους. Πρέπει να διατεθεί επαρκής χρόνος για την ανασκόπηση προκειμένου να συμπεριλάβει ουσιαστικά την οργανωμένη κοινωνία πολιτών σε όλα τα επίπεδα.

1.7 Η παρούσα γνωμοδότηση είναι μια πρώτη συμβολή της ΕΟΚΕ και θα ακολουθηθεί από άλλες δραστηριότητες κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ανασκόπησης.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Οι πραγματικότητες της ευρωπαϊκής κοινωνίας έχουν ήδη καταγραφεί αναλυτικά από διάφορους μελετητές, ιδρύματα και οργανισμούς ⁽⁵⁾. Επίσης, έχουν αποτελέσει αντικείμενο ανασκόπησης σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ για να χρησιμεύσουν ως βάση για συμπεράσματα και συστάσεις.

Είναι σημαντικό να υπογραμμιστούν οι θετικές πτυχές της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης στην Ευρώπη που είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες που διαμορφώνουν τις σημερινές κοινωνικές πραγματικότητες: παγκόσμια αναγνωρισμένη ποιότητα διαβίωσης, αυξανόμενη μακροζωία, νέες οικονομικές ευκαιρίες, κοινωνική κινητικότητα, καλύτερες συνθήκες εργασίας και υψηλά επίπεδα εκπαίδευσης και κοινωνικής ευημερίας. Η λαμπρή τριακονταετία που

⁽¹⁾ Σημείο 21 των Συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Ιουνίου 2006.

⁽²⁾ Επιστολή της 5ης Οκτωβρίου 2006 εκ μέρους της κ. Margot Wallström, Αντιπρόεδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

⁽³⁾ Βλ. επιστολή της Αντιπροέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, κας Wallström, και COM(2006) 211 τελικό «Μια ημερήσια διάταξη πολιτών για την Ευρώπη», σελίδες 4-5.

⁽⁴⁾ Βλ. το πρόγραμμα εργασίας της Επιτροπής COM(2006) 629 τελικό.

⁽⁵⁾ Το Γραφείο Συμβούλων της ευρωπαϊκής πολιτικής — ομάδα προβληματισμού της Ευρωπαϊκής Επιτροπής — θα δημοσιεύσει προσεχώς σχετικό έγγραφο βάσης.

αποκαλείται και «Trente Glorieuses», σε ένα πλαίσιο πλήρους απασχόλησης και συνολικής κοινωνικής προστασίας, ευνόησε τη διαμόρφωση ενός σχετικά ομοιογενούς κράτους κοινωνικής πρόνοιας στην Ευρώπη, στηρίζοντας την οικονομική ανάπτυξη.

2.2 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι εκείνες οι θετικές πτυχές συνδέονται στενά με ένα αλληλοενισχυόμενο μίγμα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής και πολιτικής για την απασχόληση. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η κοινωνική πολιτική πρέπει να εκλαμβάνεται ότι ευνοεί την παραγωγικότητα.

2.3 Εντούτοις, κατά τις τελευταίες δεκαετίες, η ευρωπαϊκή κοινωνία αντιμετωπίζει βαθιές κοινωνικές αλλαγές: η απασχόληση και η αγορά εργασίας υφίστανται σημαντικούς μετασχηματισμούς που θα οδηγήσουν σε ταχέως μεταβαλλόμενες κοινωνικές πραγματικότητες για τους εργαζόμενους. Η Ευρώπη αντιμετωπίζει πρωτοφανή δημογραφική αλλαγή. Οι αιτίες της υπογεννητικότητας πρέπει να εξεταστούν και να αναλυθούν πιο λεπτομερώς. Οι εμπειρίες σε ορισμένα κράτη μέλη καταδεικνύουν ότι μια καλά μελετημένη πολιτική, η οποία καθιστά δυνατό το συνδυασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής μέσω της παροχής υπηρεσιών πλήρους παιδικής μέριμνας που λειτουργούν σωστά και μέσω δράσεων για την αύξηση των ποσοστών απασχόλησης των γυναικών, μπορεί να συμβάλλει στην αύξηση της γεννητικότητας. Η μετανάστευση θα είναι επίσης ένας ολόένα και πιο σημαντικός παράγοντας για την ανόρθωση της τάσης μείωσης του πληθυσμού. Η ενσωμάτωση των μεταναστών και των εθνικών μειονοτήτων αποτελεί σημαντική πρόκληση.

2.4 Οι κοινωνικοοικονομικές αλλαγές που αντικατοπτρίζουν τη μετάβαση σε μια παγκοσμιοποιημένη, μεταβιομηχανική και γηράσκουσα κοινωνία προσφέρουν νέες ευκαιρίες αλλά και νέους κοινωνικούς κινδύνους. Θα επηρεαστούν μεγαλύτερα στρώματα του πληθυσμού από ό,τι πριν. Υπονομεύεται η ικανότητα των κρατών κοινωνικής πρόνοιας να εγγυάται την ευημερία όλων των πολιτών του μέσω πολιτικών υπέρ της επαρκούς και βιώσιμης απασχόλησης και της κοινωνικής προστασίας. Εξακολουθεί να υπάρχει φτώχεια, η οποία συνδέεται κυρίως με τους διαρκείς κινδύνους του κοινωνικού αποκλεισμού και της αβεβαιότητας, φαινόμενα που πλήττουν πρωτίστως τις γυναίκες, τους μετανάστες, τους νέους και τους ανειδίκευτους. Η φτώχεια αυξάνεται σε ορισμένες ζώνες όπου η ανεργία παραμένει υψηλή. Η γρήγορη μετάβαση στην οικονομία της γνώσης καθιστά ξεπερασμένες τις δεξιότητες και λιγότερο σταθερές τις επαγγελματικές σταδιοδρομίες. Η ευελιξία πρέπει να συνδυάζεται με νέες μορφές κοινωνικής προστασίας καθώς επίσης και με μια ενεργή πολιτική απασχόλησης και δια βίου μάθησης, προκειμένου να αντιμετωπιστεί ο κίνδυνος αβεβαιότητας που αυτή ενδεχομένως συνεπάγεται.

2.5 Οι νέες οικογενειακές δομές, ο τρόπος ζωής, τα πολιτιστικά σχήματα, οι δημογραφικές μεταβολές, η συγκέντρωση πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα, η αυξανόμενη κινητικότητα, η αυξημένη πρόσβαση στην πληροφόρηση, τα καταναλωτικά πρότυπα και η ατομική συμπεριφορά είναι επίσης παράγοντες που μετασχηματίζουν την κοινωνία: πολύ σύντομα, και οι περιβαλλοντικές και κλιματολογικές αλλαγές θα έχουν επιπτώσεις στους πολίτες και την κοινωνία. Θα πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη η κοινή γνώμη και στάσεις.

2.6 Η γενική οικονομική και κοινωνική πρόοδος στην Ευρώπη συχνά συγκαλύπτει την ποικιλομορφία και την ανισότητα των

υφιστάμενων κοινωνικών πραγματικοτήτων σε όλα τα επίπεδα. Ωστόσο, σε τελική ανάλυση, εκείνο που έχει σημασία είναι η κοινωνική πραγματικότητα στη βάση και η ποιότητα της ζωής κάθε ατόμου. Η ανασκόπηση των κοινωνικών πραγματικοτήτων πρέπει επομένως να αρχίσει στο βασικό επίπεδο της κοινωνίας.

2.7 Η ποικιλομορφία έχει αυξηθεί σημαντικά με τις δύο πρόσφατες διευρύνσεις. Κάθε προηγούμενη διεύρυνση ωθούσε την Ευρωπαϊκή Ένωση να αντιμετωπίσει τις κοινωνικές πραγματικότητες προκειμένου να προετοιμάσει το έδαφος για μια ομαλότερη ενταξιακή πορεία. Πολλές κοινωνικές πολιτικές προτεραιότητες της ΕΕ μπορούν να εξεταστούν στο πλαίσιο αυτό, παραδείγματος χάριν η κοινωνική ασφάλιση για τους διακινούμενους εργαζομένους, η κοινωνική συνοχή, ο κοινωνικός διάλογος, η πολιτική για την απασχόληση και την ισότητα των φύλων.

Η διεύρυνση συνεπάγεται μεγάλες προκλήσεις τόσο για την συνοχή της ΕΕ όσο και για την επίτευξη ορισμένων στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας, ιδιαίτερα στον τομέα της κοινωνικής πολιτικής και της πολιτικής απασχόλησης. Η έκθεση Kok που καταρτίστηκε στο πλαίσιο της ενδιάμεσης ανασκόπησης της προόδου της στρατηγικής της Λισαβόνας το αναφέρει σαφώς: η διεύρυνση έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία εντάσεων στο εσωτερικό της ΕΕ και «αν δεν υπάρξει κάποια προοπτική σύγκλισης, αυτές οι εντάσεις θα αυξηθούν». Κατά τα προσεχή χρόνια, η πολιτική ένταξης πρέπει να εστιάσει ακόμη περισσότερο στην εμβάθυνση των κοινωνικών προβλημάτων της Ένωσης. Για το σκοπό αυτό, η ΕΕ χρειάζεται, μεταξύ άλλων, ένα μακροοικονομικό πλαίσιο το οποίο να συμβάλλει στην προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι εξακολουθούν να υπάρχουν έντονες οικονομικές και κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των κρατών μελών. Θεωρεί ότι η διεύρυνση δεν πρέπει να εκλαμβάνεται ως κίνδυνος υποβιβασμού της κοινωνικής διάστασης, αλλά ως ευκαιρία για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας όχι μόνο στα νέα κράτη μέλη αλλά σε όλη την Ευρώπη, εφόσον στηρίζεται από μια περισσότερο στοχευμένη ευρωπαϊκή πολιτική.

2.8 Η ανασκόπηση μπορεί να θεωρηθεί ένα σημαντικό βήμα για τη διαμόρφωση ενός μελλοντικού ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου με βάση την πρόταση που είχε διατυπωθεί σε πρόσφατη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ⁽⁹⁾: ένα δυναμικό πρότυπο που να ανταποκρίνεται στις νέες προκλήσεις και να περιλαμβάνει την έννοια της δημοκρατικής, φιλοπεριβαλλοντικής, ανταγωνιστικής, αλληλέγγυας ευημερίας που ενσωματώνει κοινωνικά όλους τους πολίτες.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Όπως προαναφέρθηκε, η ΕΟΚΕ έχει προβεί σε ανασκόπηση των πραγματικοτήτων της ευρωπαϊκής κοινωνίας σε όλους σχεδόν τους κοινωνικούς τομείς, τόσο ανταποκρινόμενη σε αιτήσεις γνωμοδότησης της Επιτροπής, όσο και καταρτίζοντας γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας και διερευνητικές.

3.2 Πρόσφατες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ αφορούν για παράδειγμα τα εξής θέματα: ιθαγένεια, απασχόληση, συνθήκες εργασίας, διά βίου μάθηση, κοινωνική και εδαφική συνοχή, κοινωνική προστασία, κοινωνικός αποκλεισμός, άτομα με αναπηρίες, ζητήματα ισότητας των φύλων, νεολαία, δικαιώματα του παιδιού, γήρανση, μετανάστευση και ενσωμάτωση, περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη,

⁽⁹⁾ Βλ. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 6.7.2006 σχετικά με την «Κοινωνική συνοχή: να δοθεί περιεχόμενο σ' ένα ευρωπαϊκό πρότυπο», εισηγητής: ο κ. Ehnmark,

διατροφική ασφάλεια και προστασία των καταναλωτών, επικοινωνίες και μεταφορές, τουρισμός, κοινωφελείς υπηρεσίες, δημόσια υγεία, παχυσαρκία και κοινωνικές επιπτώσεις των κλιματικών αλλαγών, καθώς και μια πιο περιεκτική στρατηγική της Λισαβόνας.

Ορισμένες από τις διερευνητικές γνωμοδοτήσεις και τις γνωμοδοτήσεις πρωτοβουλίας που καταρτίστηκαν κατά την τελευταία περίοδο θα είναι πολύ χρήσιμες για την ανασκόπηση⁽⁷⁾. Επί του παρόντος, υπάρχουν γνωμοδοτήσεις υπό επεξεργασία που θα τροφοδοτήσουν τη διαδικασία.

3.3 Προκειμένου να αξιολογηθούν οι ειδικές και οι γενικές κοινωνικές πραγματικότητες, καθώς και για να μετρηθεί η αποδοτικότητα των πολιτικών μέτρων, η ΕΕ πρέπει να διαθέτει δείκτες που να παρέχουν μια αρκετά λεπτομερή και ακριβή εικόνα. Προκειμένου να αναπτυχθεί μία «απόδοση ευημερίας», προτάθηκαν από την ΕΟΚΕ συγκριτικές μετρήσεις επιδόσεων και πιο αξιόπιστοι και ποιοτικοί δείκτες⁽⁸⁾ και τούτοι θα πρέπει να συμπεριληφθούν στη διαδικασία ανασκόπησης. Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει το αίτημά της ώστε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη να κληθούν να συμμετάσχουν στη διαμόρφωση και την αξιολόγηση των δεικτών⁽⁹⁾.

3.4 Η ΕΟΚΕ σημειώνει την έλλειψη στατιστικών για την αγορά εργασίας και τη μετανάστευση, καθώς και την ανάγκη πιο περιεκτικών δεδομένων όσον αφορά την προοπτική του φύλου και της φτώχειας. Επομένως, η ΕΟΚΕ προτείνει να ανατεθεί στην EURO-STAT η εν λόγω αποστολή και να της διατεθούν οι ανάλογοι πόροι για να καταρτίσει τις στατιστικές αυτές που να απεικονίζουν ακριβώς τις κοινωνικές τάσεις στην κοινωνία, στατιστικές που θα συμπληρώνονται από μια ποιοτικότερη ανάλυση από το Ίδρυμα του Δουβλίνου.

(7) Βλέπε τις παρακάτω γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ:

- Της 29.9.2005 με θέμα «Οι γυναίκες και η φτώχεια στην Ευρώπη», εισηγήτρια: η κ. King (EE C 24, 31.1.2006),
- Της 16.12.2004 με θέμα «Σχέσεις μεταξύ των γενεών», εισηγητής: ο κ. Bloch-Laini (EE C 157, 28.6.2005),
- Της 13.9.2006 με θέμα «Μετανάστευση / ένταξη: συνεργασία περιφερειακών και τοπικών αρχών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: ο κ. Pariza Castaños, EE C 318, 23.12.2006,
- Της 13.9.2006 με θέμα «Η συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στην καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος και της τρομοκρατίας», εισηγητές: οι κκ. Rodríguez García Caro, Pariza Castanos, Cabra de Luna, EE C 318, 23.12.2006,
- Της 14.9.2006 με θέμα «Η ευρωπαϊκή ιδιγένεια και τρόποι με τους οποίους θα μπορούσε να προβληθεί και να έχει αντίκρυσμα στην πραγματικότητα», εισηγητής: ο κ. Vever EE C 318, 23.12.2006,
- Της 9.2.2005 με θέμα «Πολιτική απασχόλησης: ο ρόλος της ΕΟΚΕ μετά τη διεύρυνση στο πλαίσιο της διαδικασίας της Λισαβόνας», εισηγητής: ο κ. Greif (EE C 221, 8.9.2005),
- Της 7.6.2004 με θέμα «Βιομηχανικές μεταλλαγές και οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή», εισηγητής: ο κ. Leiria και συνεισηγητής: ο κ. Cui,
- Της 14.7.2005 με θέμα «Η έκταση και οι επιπτώσεις της μετεγκατάστασης», εισηγητής: ο κ. Rodríguez García Caro και συνεισηγητής: ο κ. Nusser, EE C 294, 25.11.2005,
- Της 17.5.2006 με θέμα «Ευελξία με ασφάλεια (Flexicurity) η περίπτωση της Δανίας», εισηγήτρια: η κ. Viim, EE C 195, 18.8.2006,
- Της 31.3.2004 με θέμα «Κοινωνική διάσταση του πολιτισμού», εισηγητής: ο κ. Le Scornet (EE C 112, 30.4.2004),
- Της 16.3.2006 με θέμα «Ενδοοικονομική βία σε βάρος γυναικών», εισηγήτρια: η κ. Heinisch (EE C 110, 9.5.2006),
- Της 14.9.2006 με θέμα «Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της αλλαγής του κλίματος — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: ο κ. Ehnmark, EE C 318, 23.12.2006.

(8) Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13.7.2005 σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής — Η Ατζέντα κοινωνικής πολιτικής», εισηγήτρια: η κ. Engelen-Kefer (EE C 294, 25.11.2005).

(9) Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με τους κοινωνικούς δείκτες (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), εισηγήτρια: η κ. Giacomina Cassina (OJ C221, 19.9.2002).

4. Μια νέα συναίνεση για τις κοινωνικές προκλήσεις που απασχολούν την Ευρώπη — γενικές γραμμές

Η απαραίτητη συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

4.1 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι μια ανασκόπηση των κοινωνικών πραγματικότητων με σκοπό την οικοδόμηση μιας νέας συναίνεσης θα πρέπει να βασιστεί σε μια διαδικασία που να συμπεριλαμβάνει την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών σε όλα τα επίπεδα σε μια προσέγγιση από τη βάση προς την κορυφή. Θα πρέπει να προβλεφθεί επαρκής χρόνος για την υλοποίηση της διαδικασίας ανασκόπησης, ώστε να προσεγγισθούν ουσιαστικά οι πολίτες και οι οργανώσεις τους. Στην αντίθετη περίπτωση, υπάρχει κίνδυνος να αποτελέται μόνο από επιφανειακές διαβουλεύσεις υψηλού επιπέδου μεταξύ εμπειρογνομώνων.

4.2 Δεδομένου ότι η ανασκόπηση των κοινωνικών πραγματικότητων πρέπει να γίνει στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο, αναδεικνύεται ένας σημαντικός ρόλος για τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, και συνίσταται στον εντοπισμό και την έκφραση των αναδυόμενων κοινωνικών αναγκών και προβλημάτων. Η κοινή εμπειρία μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να κινητοποιήσει επιχειρήσεις και πολίτες σε τοπικές δράσεις και να εξυπηρετήσει μια συστηματικότερη ανασκόπηση που θα πραγματοποιηθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.3 Προκειμένου να προωθηθούν τόσο μια προσέγγιση από τη βάση στην κορυφή όσο και κατάλληλες «μέθοδοι», η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή οφείλει να στηρίξει οικονομικά την διοργάνωση της ανασκόπησης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο και να παράσχει υλικοτεχνική βοήθεια προκειμένου να ξεκινήσει η διαδικασία ανασκόπησης. Είναι επίσης σημαντικό να αναπτυχθούν νέες μέθοδοι και να μεταφερθεί η ορθή πρακτική σχετικά με τον τρόπο συμπεριληψής όλων των συμμετεχόντων.

4.4 Μια προσέγγιση της ανασκόπησης των κοινωνικών πραγματικότητων του τύπου «από τη βάση στην κορυφή» πρέπει να καθοριστεί από τους ίδιους τους συμμετέχοντες. Δεν μπορεί να υπάρξει κανένας περιορισμός στη συζήτηση. Εντούτοις, συμφωνώντας με την Επιτροπή, η ΕΟΚΕ συστήνει να εξετασθούν ορισμένα εγκάρσια ζητήματα, όπως ίσες ευκαιρίες και αποφυγή διακρίσεων, κοινωνικά δικαιώματα και πρόσβαση στις κοινωφελείς υπηρεσίες, καθώς και σχέσεις οικονομικών και κοινωνικών διαστάσεων⁽¹⁰⁾.

4.5 Οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να αντιμετωπίσουν σοβαρά τη διαδικασία και να αφήσουν την ανασκόπηση και την τροφοδότηση των συμπερασμάτων της στα εθνικά προγράμματα μεταρρύθμισης της στρατηγικής της Λισαβόνας και άλλων πολιτικών.

4.6 Η ΕΟΚΕ μπορεί να διαδραματίσει ενεργό ρόλο σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο μέσω των μελών της και των οργανώσεων που εκπροσωπεί. Επίσης, πρέπει να κινητοποιηθούν τα οικονομικά και κοινωνικά συμβούλια, στις χώρες όπου τούτα υπάρχουν, ή άλλες ανάλογες οργανώσεις.

4.7 Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΕΟΚΕ μπορεί να οργανώσει ένα φόρουμ ενδιαφερομένων μερών σε συνεργασία με την Επιτροπή, τόσο στην έναρξη της διαδικασίας προκειμένου να διαμορφώσει ένα φύλλο πορείας με δράσεις, όσο και μια παρακολούθηση στο τέλος της διαδικασίας. Η Επιτροπή προτείνει να συμμετάσχει η Ομάδα Συνδέσμου⁽¹¹⁾ στις δραστηριότητές της σε αυτόν τον τομέα.

⁽¹⁰⁾ Η διαδικασία ανασκόπησης θα πραγματοποιηθεί κατά τη διάρκεια του 2007, το Ευρωπαϊκό έτος για τις ίσες ευκαιρίες.

⁽¹¹⁾ Η Ομάδα Συνδέσμου με τις ευρωπαϊκές οργανώσεις και τα δίκτυα της κοινωνίας των πολιτών είναι ένας φορέας σύνδεσης και μια δομή για τον πολιτικό διάλογο μεταξύ ΕΟΚΕ και αυτών των οργανώσεων και δικτύων.

5. Ένα νέο πρόγραμμα κοινωνικής δράσης

5.1 Η ανασκόπηση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί χωρίς ταυτόχρονα να εξετασθούν οι διαφορετικές μέθοδοι και τα όργανα κοινωνικής πολιτικής της ΕΕ και η αποτελεσματικότητά τους στην αντιμετώπιση των νέων κοινωνικών προκλήσεων. Πρέπει να εξερευνηθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ της οριοθέτησης και της συμπληρωματικότητας της αρμοδιότητας μεταξύ ΕΕ και κρατών μελών και της χρήσης των ευρωπαϊκών νομοθετικών πράξεων και της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (ΑΜΣ). Συγχρόνως, η εφαρμογή του υφιστάμενου κοινοτικού κεκτημένου είναι απαραίτητη.

5.2 Τα υφιστάμενα μέσα της ΕΕ πρέπει να αναλυθούν προκειμένου να καθοριστεί η αποδοτικότητά τους, ακόμη και στο πλαίσιο του σεναρίου της διάβρωσης των κοινωνικών πολιτικών της ΕΕ και του κοινωνικού κεκτημένου. Η Φινλανδική Προεδρία διοργάνωσε το Νοέμβριο 2006, διάσκεψη με θέμα «Ο εξευρωπαϊσμός της κοινωνικής προστασίας», όπου ένα από τα συμπεράσματα ήταν ότι η ευρωπαϊκή διάσταση της κοινωνικής πολιτικής πρέπει να αναπτυχθεί περαιτέρω και να συμπεριλάβει την καλύτερη χρήση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού (ΑΜΣ).

5.3 Ερωτήματα σχετικά με την αποδοτικότητα της ΑΜΣ συνεχίζουν να υφίστανται, δεδομένου ότι δεν υπάρχει πραγματική δέσμευση από πολλές κυβερνήσεις. Μέσω της διαδικασίας ανασκόπησης πρέπει να αναλυθούν οι τρόποι ενίσχυσης της ΑΜΣ, προκειμένου να μπορέσει να διαδραματίσει αποφασιστικό ρόλο στην επίτευξη των στόχων της στρατηγικής της Λισαβόνας.

5.4 Η ποικιλομορφία και οι εθνικές προτεραιότητες περιορίζουν τα περιθώρια για την διαμόρφωση κοινωνικής νομοθεσίας σε επίπεδο ΕΕ. Εντούτοις, τα συμπεράσματα της διαδικασίας ανασκόπησης πρέπει να αξιολογηθούν σε συνάρτηση με την ανάγκη για εισαγωγή, τροποποίηση ή απλούστευση της νομοθεσίας. Συγκεκριμένες νομοθετικές δράσεις μπορεί να κρίνονται απαραίτητες στην περίπτωση που οι υπερβολικές διαφορές αποτελούν φραγμό στις οικονομικές επιδόσεις και γίνονται πηγή εντάσεων μεταξύ των κρατών μελών.

5.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει το συγκεκριμένο και σημαντικό ρόλο του κοινωνικού διαλόγου σε όλα τα επίπεδα τόσο κατά την ανασκόπηση των κοινωνικών πραγματικοτήτων όσο και κατά την ανάληψη πρωτοβουλιών για την εξεύρεση κοινών λύσεων στις προκλήσεις που πρέπει να αντιμετωπισθούν. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει να αξιοποιηθεί πλήρως ο κοινωνικός διάλογος που βασίζεται στη Συνθήκη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το τριετές πρόγραμμα των ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων και εκφράζει την ικανοποίησή της για το ό,τι η ΕΕ στηρίζει τον κοινωνικό διάλογο στα νέα κράτη μέλη.

5.6 Πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή άλλων αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στη διαμόρφωση της πολιτικής. Αυτές οι οργανώσεις είναι ενεργές σε όλους τους κοινωνικούς τομείς και σε όλα τα επίπεδα, προκειμένου οι πολίτες να έχουν ένα μέσο έκφρασης και να κινητοποιούνται συλλογικά με σκοπό τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης. Ο ρόλος τους τόσο στην ανασκόπηση όσο και στη διακυβέρνηση των κοινωνικών πολιτικών πρέπει να αναγνωριστεί. Επιπλέον, χρειάζεται να προωθηθεί καλύτερα ο ρόλος της κοινωνικής οικονομίας όσον αφορά την οργάνωση της παραγωγής και των υπηρεσιών με τρόπο που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των πολιτών και να βελτιώνουν τις συνθήκες διαβίωσής τους.

5.7 Κατά την ολοκλήρωση της διαδικασίας ανασκόπησης, η ΕΟΚΕ προτείνει να οργανώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μια «σύνοδο κορυφής των πολιτών» που θα έχει ως αντικείμενο τις κοινωνικές πραγματικότητες και στην οποία θα συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη. Η Επιτροπή κατέχει αποφασιστικό ρόλο στον προσδιορισμό εκείνων των κοινωνικών πραγματικοτήτων που μπορούν να αντιμετωπιστούν καλύτερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, τα εθνικά κοινοβούλια και οι περιφερειακές αρχές πρέπει να κληθούν να διατυπώσουν τις προτάσεις τους. Ως συνέχεια, η ΕΟΚΕ προτείνει να διοργανωθεί ένα δεύτερο ειδικό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αφιερωμένο στο ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο (Hampton Court 2).

5.8 Προκειμένου να οικοδομηθεί η βάση μιας νέας συναίνεσης όσον αφορά τις κοινωνικές προκλήσεις που απασχολούν την Ευρώπη, χρειάζεται να διατυπωθεί ένα νέο «πρόγραμμα κοινωνικής δράσης» το οποίο να λαμβάνει υπόψη τόσο τις οικονομικές πραγματικότητες όσο και τις κοινωνικές προσδοκίες. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η εισαγωγή της στρατηγικής ενιαίας αγοράς του «1992» στη δεκαετία του '80 συνοδεύθηκε από ένα τέτοιο πρόγραμμα και η Επιτροπή αναζητά τώρα μια «κοινωνική διάσταση σε παράλληλη και στενή συνεργασία με την αναθεώρηση της ενιαίας αγοράς».

5.9 Το πρόγραμμα χρειάζεται να βασιστεί απαραίτητα στις κοινές αξίες, σε μια ισχυρή επιβεβαίωση του συνδέσμου μεταξύ κοινωνικής και οικονομικής προόδου και σε έναν (επανα)προσδιορισμό του δεσμού της ευρωπαϊκής κοινωνίας που ενώνει τόσο τους πολίτες, όσο και τα κράτη μέλη δημιουργώντας ένα υψηλό επίπεδο κοινωνικού κεφαλαίου. Το πρόγραμμα πρέπει να συνοδεύεται από μια ακριβή και συγκεκριμένη ατζέντα που να συγκεντρώνει τους διάφορους φορείς, να εξετάζει την αποτελεσματική χρήση των υφιστάμενων κοινοτικών μέσων, να είναι σε θέση να αντιμετωπίζει τις κοινωνικές ανάγκες και προσδοκίες σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, σε ένα περιβάλλον παγκοσμιοποίησης και στο ευρύτερο πλαίσιο του ευρωπαϊκού κοινωνικού κεκτημένου.

Βρυξέλλες, 18 Ιανουαρίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ